

İrkçi İdeolojinin Söylemsel ve Eylemsel Düzeyde Üretimine Bir Ayna: When They See Us Dizisi Üzerine Bir İnceleme

Şükrü BALCI¹ ve Melek Tuğba KOCAMAN²

Öz

Yeni iletişim teknolojileri ve dijitalleşmeyle birlikte gittikçe yaygınlaşan dijital yayın platformları, günümüzde sinema ve televizyonun işlevlerini paylaşır hale gelmiştir. Bu platformlar, içeriğinde bulunan film, dizi ve belgesellerle ideolojik üretim ve yeniden üretimde önemli bir rol oynamaktadır. Dijital platformlardaki içerikler kimi zaman iktidar ya da toplumdaki egemen söylem ve inanışlara paralel ideolojiler pompalasa da kimi zaman da egemen söyleme alternatif bir söylem oluşturmaktadır. Bu çalışmada, en yaygın dijital platformlardan birisi olan ABD menşeli Netflix’de yayınlanan mini dizi *When They See Us*, eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın amacı, medyada yeniden üretilen ırkçı söyleme karşıt/eleştirel bir söylemin, yine medya aracılığıyla üretildiğini oraya koymaktır. ABD’de 80’li yılların sonunda gerçekleşen bir tecavüz olayındaki ırkçı yaklaşımı ele alan dizi, sistemdeki ırkçılığa bir ayna tutmaktadır. Dizi, ötekileştirmenin devlet kurumları ve medya aracılığıyla nasıl yapıldığını, hangi söylemsel pratiklerle toplumda ırkçılığın yerleştirildiğini izleyiciye sunmaya çalışmaktadır. *When They See Us* yayımlandıktan sonra ABD’de bu olayın sorumluları tarafından gelen istifalar da dizinin önemini göstermektedir. Siyahi bir yapımcı ve yönetmen olan Ava DuVerney tarafından hazırlanan dizi, ırkçı tutum ve politikaların halen devam ettiği günümüzde, eleştirel bir bakış açısıyla sistemdeki önyargılı ve ırkçı adalet sistemine ve medyaya bir ayna tutmuştur.

Anahtar Kelimeler: İrkçilik, Medya, Netflix, Dizi Film, Eleştirel Söylem Çözümlemesi

A Mirror to the Discursive and Actual Production of Racist Ideology: An Analysis on the Series When They See Us

Abstract

With the new communication technologies, digital broadcasting platforms which have become increasingly widespread, have enabled sharing functions of cinema and television. These platforms have become an important tool in ideological reproduction with the films, series and documentaries broadcasted in their content. Although these tools sometimes pump ideologies parallel to the dominant discourse and beliefs in the power or society, sometimes they create an alternative discourse to the dominant discourse. In this study, the mini-series *When They See Us* broadcasted on Netflix, was analyzed with the method of critical discourse analysis. It has been seen that the series, which deals with a rape incident taken place in the USA at the end of the 80s, reveal the racism in the system and presents to the audience how marginalization is done through state institutions and the media, and with which discursive structures racism is placed in society. After the broadcast of *When They See Us*, the resignations from those responsible for this event in the USA also show the importance of the series. Created by Ava DuVerney, a black producer and director, the series mirrored the prejudiced and racist justice system in the system and media with a critical point of view, in today’s world where racist attitudes and policies still continue.

Key Words: Racism, Media, Netflix, Soap Opera, Critical Discourse Analysis

Atıf İçin / Please Cite As:

Balci, Ş. ve Kocaman, M. T. (2022). İrkçi ideolojinin söylemsel ve eylemsel düzeyde üretimine bir ayna: When They See Us dizisi üzerine bir inceleme. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1528-1541.

Geliş Tarihi / Received Date: 31.01.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 19.05.2022

¹ Prof. Dr. - Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, sukubalci@selcuk.edu.tr,

 ORCID: 0000-0002-0477-0622

² Öğr. Gör. - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Polatlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, melek.kocaman@hbv.edu.tr,

 ORCID: 0000-0002-2030-6950

Giriş

Yeni iletişim teknolojilerinin doğal bir sonucu olan dijitalleşmenin hayatın pek çok alanına ilişmesiyle modern bireyin gündelik hayat rutini ve alışkanlıkları birtakım değişim ve dönüşümlere uğramıştır. Elbette film ve dizi sektörü de bu gelişmelerden radikal bir şekilde etkilenmiş ve yeni biçimlere bürünmüştür. Köklü bir dizi değişikliği beraberinde getiren dijitalleşmenin gündelik hayata dâhil ettiği yenilikler düşünüldüğünde, dijital yayıncılık platformları, bunların en önemlileri arasındadır. Dünyada ve Türkiye’de dijital yayıncılık platformları; hem televizyon hem de sinema sektörüne güçlü bir rakip olarak ön plana çıkmaktadır. Dijital yayın platformları, sinemaya gidip film izleme ve filmlerin vizyon tarihine bilet alma zahmetini ortadan kaldırmış, belirli saatlerde televizyondan dizi takip etme alışkanlıkları dijitalleşmeyle birlikte değişmeye başlamıştır. Bu platformlarla izleyici, televizyonda dakikalarca maruz kaldığı uzun reklam filmlerine tahammül etmekten kurtulmuştur. Dolayısıyla izleyici istediği zaman, istediği yerde, istediği içeriğe zahmetsiz, hızlı ve reklamsız bir biçimde ulaştığı dijital platformları benimsemekte hiç zorlanmamıştır. Öte yandan televizyon dizileri ve sinema filmlerinin ideolojik işlevleri de bu platformlar tarafından yerine getirilir hale gelmiştir.

En yaygın dijital yayın platformlarından biri olan Netflix, bugün 200 milyondan fazla abone sayısı ile bu dijital pazarda en büyük pay sahibi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla önemli bir ideoloji üretim ve yeniden üretim mecrası niteliğindedir. Bilindiği gibi filmler genellikle toplumda egemen ideolojinin sürdürülmesinde, ana akım düşüncenin yerleştirilmesinde önemli bir araç olarak faaliyet gösterirken, kimi zaman da egemen ideolojinin alternatifini oluşturmada, kanıksanmış ideolojilere rest çekmede ya da sistemdeki sorunlara karşı duruş sergilemede önemli birer protesto aracı olabilmektedir. Özellikle son yıllarda bu alternatif söylem oluşturma abalı yapımların artışında dijital yayın platformlarının etkisi büyüktür. 2019 yılında Netflix orijinal yapımı olarak izleyici ile buluşan *When They See Us* isimli 4 bölümlük mini dizi de ABD menşeli platformda siyahilere karşı yapılan ırkçılığa ayna tutması ve dizinin 1989 yılında ABD’de gerçekleşen gerçek bir olayı ele alması bakımından önemlidir. ABD’deki ırkçılık mekanizmasının tarihi çok eski olmasına karşın günümüzde halen varlığını sürdürdüğü 2020 yılının Mayıs ayında George Floyd olayı³ ile yine gözler önüne serilmiştir. Devletin ideolojik ve baskı aygıtlarının iktidarın ideolojisine hizmet ettiği varsayılan günümüzde, bir baskı aygıtı olan polisliğin böyle bir olayla gündeme gelmesi ırkçılık tartışmalarını tekrar alevlendirmiştir.

When They See Us isimli mini dizi, kültür endüstrisiyle birlikte içi boşaltılmış, sistemin kendini yeniden üretmesinde ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olarak düşünülen sanat ürünlerinin, bir yandan da sisteme bir karşı duruş sergilemek, otoriteye bir ayna tutmak açısından görece alternatif bir söylem oluşturduğuna dair bir örnektir. Bu çalışmada otoriteye eleştirel bir bakış açısı sunan bu dizide, sistemin nasıl sorunsallaştırılıp ne tür temsil biçimleriyle sunulduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Dizinin, toplumsal pratiklerde inşa edilen ırkçı söylemin medya aracılığıyla yeniden üretilmesinin karşıt bir rneği olarak, eleştirel bir bakış açısı getirdiğini belirginleştirmek amaçlanmaktadır. Araştırmada filmin okumasını yapmak adına Fairclough’un ve vanDijk’in eleştirel söylem özümlemesi yöntemleri tercih edilmiştir. 4 bölümlük dizi izlenmiş ve ne çıkan temalar çerçevesinde analizler sistematize edilmiştir.

Eleştirel söylem özümlemesi beden dili, görsel imgeler gibi dili ve göstergesel biçimleri içeren söylem ve farklı toplumsal pratiklerin diğer ögeleri arasındaki diyalektik ilişkinin zmlenmesidir. Fairclough’un temel odak noktası, ağdaş toplumsal yaşamdaki radikal değişimler, söylemin değişim süreçlerinde nasıl tanımlandığı, pratiklerin aç yapısında bulunan göstergesel süreçler ile diğer toplumsal çıktılar arasındaki ilişkilerdeki kaymalardır. Toplumsal pratiklerdeki söylemin rolü olduğu gibi kabul edilmemeli, zmlleme aracılığıyla kurulmalıdır. Söylem farklı pratikler kümesinde farklı anlamlar taşıyabilmekte ve önem derecesi değişebilmektedir (Fairclough, 2003a, s. 174). Söylemin ve eleştirel söylem zmlemesinin bu özelliklerinden dolayı çalışmada verilerin analizinde eleştirel söylem özümlemesi kullanılmıştır.

Irkçılık zerine

Irkçılık, sırasıyla önyargı ve ayrımcılık olarak bilinen bilişsel ve etkileşimsel iki ana alt sistemden oluşmaktadır. Bununla birlikte, geleneksel olarak önyargı, genellikle bireysel bağnazlık olarak görülse de baskın grubun yeleri tarafından paylaşılan, etnik diğer gruplar hakkında olumsuz tutumlar sistemi olarak bir sosyal biliş biçimi şeklinde anlaşılmaktadır (vanDijk, 2016, s. 384). İnsanlar kendilerini zdeleştirdikleri

³George Floyd isimli siyahi bir Amerikan vatandaşı ABD’de 25 Mayıs 2020 tarihinde gözaltına alınırken polis tarafından yerde dakikalarca boynuna bastırılmış ve nefessiz kalarak hayatını kaybetmiştir. Olay sosyal medyada kısa sürede hızla yayılmış, dünyada büyük tepkilere ve gösterilere neden olmuştur.

gruplara karşı olumlu, diğerlerine yönelik ise olumsuz önyargılar besleyebilmektedir. Belirli bir gruba karşı önyargılı olan kişi bu gruba tarafsız değerlendirmede bulunamaz. Önyargı çoğunlukla ayrımcılığın temelidir ancak ayrımcılığın da doğrudan önyargıdan kaynaklandığı söylenemez (Giddens, 2012, s. 538-539).

Ayrımcılık kavramı, temel olarak insanlar arasındaki eşitlik fikri ve ilkesi ile beraber düşünülerek açıklanabilmektedir. Hukuksal ve insani olarak üzerinde bir söz birliğine ulaşıldığı varsayılan bu ilke bütün insanların doğuştan eşit olduğudur. İnsanlar dünyanın her yerinde ten rengi, cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, din ve mezhebine bakılmaksızın eşittirler. Ancak eşitlik ilkesi, dışlanma ve ayrımcılığı teorik olarak çözebilmiş gibi görünmesine karşın insanlık tarihi genel olarak incelendiğinde bu varsayımın doğrulanmadığı açıktır (Göregenli, 2012, s. 18). İnsanlığın uzun süreyi kapsayan eşitlik ve özgürlük arayışına rağmen neredeyse bütün toplumlarda gruplardan bazıları diğerlerine oranla daha ayrıcalıklı, avantajlı ve baskındır. Ulus-devletleşme, kentleşme, akılcılığın yükselişi gibi olguları içeren modernleşmenin hedeflerinden biri eşit ve özgür bireylerden oluşan bir toplum yaratmaktır. Ancak hiçbir devlet sosyolojik olarak homojen bir ulusa sahip olamamıştır (Çayır, 2012, s. 8).

Etnik önyargı, ayrımcılığın bilişsel temeli olarak, tüm sosyal tutum ve ideolojilerde olduğu gibi doğuştan değil, sonradan öğrenilmiştir. Baskın iç grup içindeki çeşitli sosyalleşme biçimleriyle, özellikle de kamusal söylem ve bu tür kamusal söylemden etkilenen kişilerarası konuşmalar yoluyla öğrenilmektedir. Etnik azınlıklar veya göçmenler gibi etnik diğerlerine sistematik bir yoğunlaşmanın gösterildiği siyaset metinleri ve konuşmalarının yeniden üretiminde, kitle iletişim araçları (internet dâhil) ve eğitim özellikle etkilidir (vanDijk, 2016, s. 385). Geçmişte açık açık, bugün ise daha kurnazca yapılırsa da medya siyahilerin ve diğer azınlıkların ana düşmanı olmuştur. Beyaz güç yapısının bir temsilcisi olarak, etnik azınlık gruplarının hem işe alma, hem terfi hem de farklı birçok açıdan erişimini sürekli olarak sınırlamıştır. Bugüne kadar etnik meselelerin olumsuz ve basmakalıp tanımı; azınlıklar ve göçmenlerin bir sorun veya tehdit olarak görülmesi, suç, şiddet, çatışma, kabul edilemez kültürel farklılıklar veya diğer biçimlerle bağlantılı olarak tasvir edilmesi şeklinde yapılmıştır (vanDijk, 1991, s. 20-21).

Günümüzde halen ırkçılığın söylemler yoluyla üretilerek dolaşıma sokulması ve yaygınlaştırılması ırkçılığı üreten araçlardan medyayı ön plana çıkarmaktadır. Medya, dilsel ve söylemsel araçlar vasıtasıyla azınlık gruplarına ilişkin tutum ve görüşlerin oluşmasına, ırkçı tutum ve yargıların meşrulaştırılmasına geçmişte olduğu gibi bugün de aracılık etmektedir (Çoban Keneş, 2011, s. 72-75). Medya, olumsuz, alaycı ifadeler, küfür, hakaret, abartı ve aşağılama taktikleriyle ötekileştirdiği ve hedef haline getirdiği grupları kamu güvenliğini tehdit edici “potansiyel risk ve tehdit saçan öcüler” olarak sunarak, toplumdaki öteki gruplar için beslenen önyargıları pekiştirmekte ve bu grupların kendini savunmasız ve korumasız hissetmesine sebep olmaktadır. Bu durum, bazı kişilere belirli bir gruba ait olmasından dolayı küçük düşürülme, aşağılanma, hedef gösterme gibi sonuçlar doğururken, diğer yandan nefret söylemi üreten gruba da güç ve özen atfetmesi bakımından oldukça zararlıdır (İnceoğlu, 2013, s. 76).

Yeniden Üretim ve Alternatif Söylem Arasında Film ve Diziler

Sinema, insanın kendisinden ayrılıp bir başkası olmasını, olduğu yerde göçebeye dönüşmesini mümkün kılmaktadır. Toplumsal tahayyülü derinleştirmesinin yanında kimi zaman toplumsal gerçekliğin bir adım ötesine geçmeye, henüz atılmamış adımların sonuçlarını hesaplamaya olanak sağlamaktadır. Bir başka deyişle sinema sanal olanın, gelecek bir toplumun göstergesi sayılabilmektedir. Bundan dolayı toplumsal gerçeklik sinemanın sanallığının bir ürünü gibi görünerek sinemanın gerçekliği değil de gerçekliğin sinemayı yansıttığına dair çok da güvenilir olmayan bir izlenim yaratabilir. Sinema çağdaş toplumsal ilişki(sizlik)leri ve bireylerin en mahrem ve en aleni haldeki korku ve arzularını biçimlendirmede önemli bir güce sahiptir. Sinema, toplum hakkında bir fikir sunmanın yanında bir tür toplumsal bilinçdışı işleviyle resmettiği toplumun ayrılmaz bir parçasıdır (Diken ve Lausten, 2010, s. 19-24).

Sinema, bu tür politik mücadelelerin yürütülmesine olanak sağlayan bir kültürel temsil alanı oluşturmaktadır. Filmler, çeşitli temsil biçimlerinin, toplumsal gerçekliğin algılanış biçimini, dahası toplumsal gerçekliğin ne olacağını belirlemek için birbiriyle yarıştığı bir alandır. Filmler, sosyal gerçekliğin inşa edilmesine olanak tanıyan psikolojik duruşları, dünyanın ne olduğu ve ne olması gerektiğine dair ortak düşüncenin ortaya çıkmasına katkı sağlayarak toplumsal kurumların ayakta durması için çalışan bir kültürel temsiller sisteminin parçasıdır. (Ryan ve Kellner, 2010, s. 37-38). Sinema ve özelinde her ticari ve popüler film, bir yandan belli bir sınıfın dünya görüşünü savunur ve aktarır, bir yandan toplumu ve kültürü bir arada tutan kültürel, politik, ekonomik, psikolojik, etnik, milli gibi değerleri oluşturarak toplumsal bir sınıfa işlevi görür, bir yandan da bütün bunları somut ve maddi bir pratik olarak yapar. İdeoloji kendi içinde çelişkileri olan ve tutarlı olmayan bir bütündür. Dolayısıyla bir toplumsal yapı içerisinde tek bir ideolojiden

bahsetmek mümkün değildir. Egemen ideolojinin karşısında ya da dışında olan ideolojiler de bulunmaktadır. Bunlar arasında karşılıklı bir çatışma olduğu gibi egemen ideolojinin de kendi içindeki çelişkileri görmezden gelinemez. Sinema da bir taraftan egemen ideolojinin kendini üretmesine çalışırken bir taraftan da egemen ideolojinin dışında ya da karşısında bulunan diğer ideolojik yaklaşımlar için ideal bir araç olmuştur (Yılmaz, 2008, s. 63-66). Öte yandan film ideolojisi, eşitsiz bir düzene tehdit oluşturan ve bu düzen için sorun olma potansiyeli taşıyan yapısal gerilimlere tepki göstererek, bir yandan onları görünmez kılmaya çabalarken aynı anda onları sergilemek zorunluluğu da duymaktadır (Ryan ve Kellner, 2010, s. 39).

Adorno ve Horkheimer'a (2014, s. 162-170)göre günümüzde kültürün her Őeye benzerlik atfetmesi ile film, radyo ve dergiler bir sistem oluşturmakta ve bu dallardan her biri hem kendi içinde hem de birlikte söz birliği içinde bulunmaktadır. Siyasal karşılıklar bile bu ritimle tutarlıdır. Sinema kendini bir sanatmış gibi göstermek zorunda değildir çünkü bilerek üretilen zışvaları meşrulaştırmaya yarayan ideolojiler olarak kullanılmaktadır. Kültür endüstrisi süzgecinden geçirilen dünyada film, gündelik algıyı yeniden oluşturmayı amaçladığı için, sinema izleyicisinin dışarıdaki sokakları izlediği filmin devamı olarak algılaması, yapımın temel ilkesi durumuna gelmiştir. Yapım teknikleri nesnelere kopyalama işini ne kadar kusursuz yapabilirse dışarıdaki dünyanın filmin bir uzantısı olduğu yanılısamasını yaratmak o kadar kolay hale gelmektedir. Film, izleyicinin düşüncelerine ve hayal gücüne denetleme boyutu bırakmamaktadır. Bu sayede izleyici kontrolünü elinde tutmaktadır.

Benjamin, Adorno'nun gerçekliğin dolaysız bir kopyası bağlamında filmi negatif değerlendirmesinden ayrılarak filmin dünyayı deneyimlemesinin bizimkini geliştirdiğini iddia etmektedir. Film, gündelik ortamlardan bir güzelliği çıkarır. Her Şey gözlerimizin nnden akıp geçerken bir bakış alanı, bir büyülenme noktası yaratır. Benjamin bunun özgürleştirici olduğunu ifade etmektedir. Çok sıradan gerçeklikte bile içkin olan sırlara, bize düşünmemiz için sunulan fırsat sayesinde vakıf olmamıza olanak sağlamaktadır (Leslie, 2012, s. 44, 45).

Filmler, geçmişten günümüze farklı mücadele alanlarında bir araç olarak kullanılmıştır. Kellner ve Ryan'a (2010, s. 38) göre, filmler, feminizme tepki olarak kadınlara atfedilen geleneksel rol ve temsilleri destekleyecek Şekilde de kullanılmıştır, bunun yanında, yaygın kapitalist sistemin sorgulanması amaçıyla da karşımıza çıkmıştır. Son yıllarda sinemada ırkçı ve ayrımcı söylemlere, kapitalizme ve hkim olan burjuvaziye karşı duruş sergileyen, zorlayıcı ve politik olarak kışkırtıcı filmlerin sayısı artış gösterse de ne yazık ki dünya çapındaki ticari film sektörü içinde sayısı oldukça azdır. Ancak politik olarak değişken ve marjinal olan küçük burjuva entelektüel sınıfının yeni bir lezzet arama işlevinden dolayı ticari sinema gibi ürünlerin çoğunluğunun ciddi biçimde sıradan olduğu bir endüstri içinde dahi otoriteye meydan okuduğu düşünülen bir filme eleştirel dikkat gösterilebilir. Bu tarzdaki filmlerin etkisi potansiyel olarak çok önemlidir. Dolayısıyla kapitalist ideolojinin metaya dayalı bağlamından farklı olarak, bizler açısından bu filmlerde ortaya konan, sanatsal olduğu kadar politik de olan karşı ıkışları ortaya çıkarmamızı ve vurgulamamızı sağlayacak farklı bir ideolojik bağlam içinde bu politik olarak meydan okuyan filmleri incelemek büyük önem taşımaktadır (MacBean, 2006, s. 12-13).

Film ve Dizi Sektöründeki Dönüşüm

Sinema, temelde bir kent eğlencesi olarak hayata katılmış ve kısa zamanda da kent yaşamında kendine önemli bir yer edinmiştir. Sinemaya gitmek sosyal yaşamın bir parçası durumuna gelmiştir. Sinemanın gündelik yaşamda algılanışı ve karşılanışı tarihsel olarak devamlı bir değişikliğe uğramıştır. Gündelik hayatta ya da akademik dilde sinema denildiğinde çoğunlukla hem filmi hem sinema salonunu hem de seyirciyi kapsayan anlamları taşıyan bir tanımlama yapılmış olur (Kirel, 2010, s. 14-16).

Sinema, 1890'larda küçük ölçekli endüstrilerin yer aldığı bir dönemde Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Sinemanın büyük çapta endüstrileşmesi ise 1908'de Fransa'da Hollywood stüdyo sisteminin kurulmasıyla Birinci Dünya Savaşı zamanlarında en yüksek noktasına ulaşmıştır. Savaş sırasında, basit rekabetten tekelleşmeye doğru evrilen genel ekonomik durumdan sinema da etkilenmiştir. Tekelci Hollywood sistemi, 1950'lerde televizyonun rekabete katılmasıyla sona ermiştir (Armes, 2011, s. 136). Televizyonun etkisi 1950'lerde ortaya çıktığında son derece yıkıcı olmuştur. Stdyolar televizyon için kolay film yapmak yerine birbiriyle kavga eder hale gelmiştir. Sinemada sermayenin de azalmasıyla televizyon yapımcıları 1960'lı yıllarda bu boşluğu doldurmuştur. 1960'lardan başlayarak 1980'ler boyunca ABD ulusal televizyon kanalları çok başarılı sayılınsalar da bira kez film yapım kolları oluşturmaya çabalamışlardır. 1980'lerden 1990'ların sonlarına kadar televizyon ve sinema arasındaki rekabet devam etmiştir (Monaco, 2002, s. 237-248).

Televizyon yayıncılığında 1980’li yıllarda dijital yayıncılık etkisini göstermeye başlamış ve gelişimi günümüze kadar devam etmiştir. Geleneksel yayıncılık uygulamalarında kullanılan analog yöntemlerden dijital yöntemlere geçişi işaret eden dijital yayıncılık kavramı, ses ve görüntü unsurlarının bilgisayar ve internet teknolojileri aracılığıyla çeşitli iletişim araçlarına aktarılmasına imkân vermektedir. Sesin iletilmesinde, konvansiyonel yöntemlerden fiber optiklere ve uydu yayıncılığına geçiş ile uygulanan dijital yayıncılığın yaygınlaşmasıyla beraber dijital yayıncılık platformları da kurulmaya başlanmıştır (Sarı ve Sancaklı, 2020, s. 248). Dünyada hızlı bir şekilde gelişme gösteren ve kullanıcıların ilgilerini çeken dijital yayın platformlarının Türkiye’deki en bilinenleri ise 2016 yılında Doğan Holding tarafından kurulan Blu Tv, ABD Kaliforniya merkezli platform Netflix ve Doğu Grubu’na ait olan Puhu Tv’dir. Bunların yanında Amazon Prime, Mubi ve Acun Medya tarafından kurulan Exxen de son yıllarda ön plana çıkmaya başlamıştır.

Çalışmada incelenecek dizinin yer aldığı dijital yayın platformu, dünyada yaygın olarak kullanılan platformlardan biri olan Netflix’tir. Netflix 1997 yılında bir DVD kiralama şirketi olarak kurulmuş, 1999 yılında ise abonelik uygulamasına geçmiştir. 2007 yılında online film izleme ve indirme platformu olarak bir revizyondan geçmiştir (Akıncı ve Başer, 2020:476). 2010’da Netflix, Apple iPad, iPhone ve iPod Touch, Nintendo Wii ve internet bağlantılı diğer cihazlarda kullanıma sunulmuştur. 2011 yılında, tüm Latin Amerika’da ve Karayipler’de hizmet sunmaya başlamış, ayrıca uzaktan kumandalara Netflix düğmesi eklenmeye başlanmıştır. 2015 yılında görme engelliler için sesli betimleme özelliği “Daredevil”i hayata geçiren Netflix’in, 2016’da ise tüm dünyada yayın sağlayabildiği söylenebilir. 2017 yılında interaktif hikâye anlatımı ve “introyu atla” düğmesi platforma kazandırılarak izleme deneyimlerini özelleştirmeleri için üyelere daha fazla seçenek sunulmuştur (“Netflix’in hikayesi”, 2021). Netflix, 2020 yılının ilk çeyreğine ilişkin yayınladığı raporla toplam abone sayısının 183 milyona çıktığını duyurmuştur (“Netflix, Kovid-19’un etkisiyle”, 2020). Şirket 2021 yılının üçüncü çeyreğinde ise dünya genelindeki toplam abone sayısının 213,6 milyona ulaştığını belirtmiştir (“Netflix’in abone sayısı”, 2021).

Günümüzün en yaygın dijital yayın platformlarından biri olan Netflix’in zaman içerisinde ne kadar büyüdüğü ve yaygınlaştığı oldukça açık bir şekilde görülmektedir. Dijital yayın platformlarının kolay ulaşılabilir olması, zaman mekân sınırlaması olmaması, sunduğu içerik genişliği sebebiyle sinema ve televizyonun yerine geçip geçemeyeceği ya da bunların sonunu getirip getirmeyeceği yönündeki tartışmalar devam etmektedir. Kimi araştırmacılar zamanla internet teknolojisinin geleneksel rutinleri öldüreceğini savunurken kimileri bunun çok uzun zaman alacağını ya da hepsinin alıcı kitlesinin farklı olduğunu savunmaktadır. Bütün bunların yanında dijital yayıncılığın hızla yükseldiği ve kendine sağlam bir yer oluşturmaya başladığı çok açıktır.

Dizinin Künyesi

Tablo 2. *Dizinin Künyesi*

Yönetmen:	Ava DuVernay
Senaryo:	Ava DuVernay, Julian Breece, Robin Swicord, Attica Locke, Michael Starrbury
Oyuncular:	Jharrel Jarome, Marquis Redrueguez, Ethan Herisse, Caleel Harris, Asente Blackk, Jovan Adepo, Chris Chalk, Justin Cunningham, Freddy Miyares.
Tür:	Suç/Dram
Süre:	4 saat 56 dakika / 4 Bölüm
Yapım Yılı:	2019

Dizinin Konusu

When They See Us isimli 4 bölümden oluşan mini Netflix dizisi ABD’de 1989 yılında yaşanmış, *Central Park Olayı* olarak bilinen, bir tecavüz suçunun siyahi 5 gence atıldığı olayı işlemektedir. Olay, ABD’nin Harlem bölgesinde geçmektedir. Dizide çoğunluğu 18 yaşın altındaki siyahi gençlerin eğlenmek için parka gittikleri bir akşam, Patrisha Meili adındaki kadının darp ve tecavüz edilmesi ile olaylar başlamaktadır. Olayla ilgili hiçbir şey hatırlamayan kadının suçluyu tespit etmesi olanaksızdır. O yıl şehirde tecavüz vakaları aşırı derecede artmıştır ve halk bu konuda endişe içerisindeydi. Savcı ve polisler bu olayı aydınlatarak halkın ateşini az da olsa dindirmeyi istemektedir. Aynı gece Yusef Salaam, Kevin Richardson, Antron McCray, Korey Wise ve Raymond Santana isimli beş siyahi genç gözaltına alınmış ve polis tarafından baskı ve zorlama ile suçu birbirlerinin işlediği yönünde ifadeler vermeleri sağlanmıştır. Böylelikle aranan günah keçileri bulunmuştur. Çocuklardan sadece iki tanesi birbirini tanımakta diğerleri birbirinin ismini dahi bilmemektedir. Aileleri ve avukatları gelmeden gerçekleştirilen şiddet içerikli sorgu ile çocuklar polisler tarafından yönlendirilmiş ve istenildiği şekilde ifade vermeleri karşılığında evlerine gidebilecekleri

söylenmiştir. Çocuklar dedektiflerin istediğine uygun olarak ifadelerini verirken videolara alınmış, kendilerinin yazmadığı ifadeler imzalatılmıştır. Bazılarının son anda aileleri müdahale etmeye çalışsa da çocuklar kısmen de olsa polisin, dedektiflerin ve savcının istediği şekilde ifade vermiştir. Yapılan incelemelerde hiçbir şekilde çocukların DNA'larına rastlanmamasına ve somut bir kanıt bulunamamasına rağmen birisi 16 diğerleri 14 yaşlarında olan çocuklar tecavüz ve darp gibi suçlardan mahkûm edilmiştir. 16 yaşındaki Korey Wise isimli çocuk yetişkin cezaevine gitmiş ve diğerleri ile kıyaslandığında daha fazla zorluk yaşamış ve dizide neredeyse 1 bölüm bu çocuğun yaşadıklarına ayrılmıştır. Çocukların yargılandığı dönemde medya olayı ırkçı bir şekilde köpürtmüş, asılsız söylemlerle halkı manipüle etmeye çalışmıştır. O zamanlar iş adamı olan eski ABD Başkanı Donald Trump ise halkı kin ve öfkeye sürükleyen ırkçı söylemlerde bulunmuş hatta New York'ta dört gazeteye tam sayfa ilan vererek bu gençlerin idamını istediğini belirtmiştir. Buna karşılık çocukları savunmak için de çeşitli gösteriler yapılmış ve bunun tamamen ABD'nin ırkçı politikalarının yansıması olarak ortaya çıkan bir adaletsizlik olduğunu iddia eden gruplar olmuştur. 2002 yılında Matias Reyes isimli bir mahkûmun Meili'ye tecavüz ettiğini itiraf etmesi ve DNA testinin eşleşmesi üzerine, kimisi bir süre önce şartlı tahliye edilmiş kimisi ise halen cezaevinde bulunan beş gencin suçsuzluğu anlaşılmış ve aklanmışlardır. ABD'de 1989 yılında gerçekleşen Central Park Jogger davasını konu alan dizinin sonunda gerçek karakterlerin görüntüleri eşliğinde şu anki hayatlarının ne durumda olduğuna dair küçük bilgiler de verilmiştir.

BBC'nin haberine göre, dizide işlenen olaydaki beş genç, gerçek suçlu ortaya çıktıktan sonra dava açmış ve 41 milyon dolarlık bir tazminat kazanmışlardır ("Central Park Five, 2019).

Yöntem

Sosyal bilimler içerisinde film ve dizi çözümlenmeleri içerik analizi, söylem analizi, göstergebilimsel analiz gibi çeşitli yöntemlerle yapılabilmektedir. Bu çalışmada *When They See Us* isimli dizinin, ırkçılık ideolojisinin devletin ideolojik ve baskı aygıtları aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini ortaya koyarak, bu konuda otoriteye eleştirel bir bakış açısı getirmiş olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu noktada eleştirel bir okuma yapabilmek amacıyla, çalışmada Fairclough'un ve vanDijk'in eleştirel söylem analizi metodu kullanılmıştır. Dizide öne çıkan ırkçı ve eleştirel söylemler amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiş ve çözümlenmeye tabi tutulmuştur.

Söylem, basit bir biçimde dil ve dil pratiği olarak düşünülebilir. Dil kullanımı, cümle, paragraf ve metin gibi dilbilimin sadece geleneksel öğeleri ile sınırlı değildir. Söylem, sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik olmak üzere hayatın başka başka yönleriyle ilişki içerisinde. Edebi olan ya da olmayan her metnin üzerinde söylem çalışması yapılabilmektedir. Kavram, dille oluşturulan sözlü, yazılı ve sözsüz metinlere karşılık olarak kullanılmaktadır (Sözen, 1999, s. 20). Söylem hem yapılar tarafından biçimlendirilir hem de yapıların biçimlendirilmesine, yeniden üretilmesine ve dönüşümüne katkı sağlamaktadır. Bu yapılar söylemin düzeni, kodlar, sözcükler ve söz alma gibi direkt söylemsel ve ideolojik bir doğaya sahiptir. Bunun yanında politik ve ekonomik yapılar, cinsiyet ilişkileri, devlet ve eğitim gibi dolaylanılmış bir biçim de içermektedir (Fairclough, 2003b, s. 159).

Söylem analizi, metin halindeki söylemin, karmaşık yapısına içkin dilbilgisel özellikler dikkate alınarak kuramsal biçimlerle çözümlenmesidir. Bu çözümlenmede, söylemde bulunan mekânlara belirli göndermelerde bulunarak onların niceliksel değil niteliksel bağlamda çözümlenmesi yapılmaktadır. Verilerin okumasını yapabilmek adına, anlambilimsel, sözdizimsel ve simgebilimsel yazılı, sözlü ve görüntülü mesaj üzerinden çözümlenme yapılması gerekmektedir. Tümceler, tümceciklerin ve sözcüklerin farklı anlamlara gelip gelmemesi söylem analizi ile ortaya çıkarılmaktadır. Bundan dolayı söylem çözümlenmesi ideolojik bir çözümlenme olarak nitelendirilebilmektedir (Aziz, 2008, s. 137-139).

Söylem üzerine çalışma yapan dilbilimciler güç, hegemonya, sınıf, tür, etnik ayrımcılık, çıkar, yeniden üretim, kurumlar, sosyal yapı ve sosyal düzen gibi konularla ilgilenip söylem çözümlenmesi yöntemleri geliştirmeye çalışmışlardır. Eleştirel söylem çözümlenmesi, Habermas'ın geliştirdiği meşruiyet kavramından ve Foucault'un geliştirdiği güç, tahakküm, disiplin ve söylem düzeyleri kavramlarından yola çıkmıştır. Söylem üzerine çalışan araştırmacılar farklı şeylere odaklanarak çeşitli eleştirel söylem çözümlenmesi yöntemleri geliştirmişlerdir. Eleştirel söylem çözümlenmesinin en önemli ve bilinen temsilcileri Norman Fairclough, Ruth Wodak, Teun vanDijk gibi isimlerdir (Devran, 2010, s. 61-62).

vanDijk'e (1995, s. 17,18)göre eleştirel söylem analizi, eleştirel dilbilimden, eleştirel göstergebilimden ve genel olarak dil, söylem ve iletişim çalışmalarının sosyopolitik olarak bilinçli ve muhalif bir yolundan ortaya çıkan metin ve konuşma incelemelerine verilen özel bir yaklaşımın genel adıdır. Dil ve söylem

çalışmalarındaki pek çok alan ve yaklaşımda olduğu gibi eleştirel söylem analizinin de ilkelerini, uygulamalarını, amaçlarını ve yöntemlerini kesin olarak sınırlamak kolay değildir ancak bazı temel özellikleri bulunur. Eleştirel söylem analizi bir paradigmadan ziyade bir problem ya da konuya yöneliktir. Cinsiyetçilik, ırkçılık, sömürgecilik ve diğer toplumsal eşitsizlik türleri gibi herhangi bir teorik ve metodolojik yaklaşımda etkili bir şekilde çalışabilmek için uygundur. Eleştirel söylem analizi, bir okulu, bir alanı ya da söylem analizinin bir alt disiplinini ifade etmez, aksine metin ve konuşmayı inceleyen eleştirel bir duruş, pozisyon ve yaklaşımı tanımlamaktadır. Söylemin toplumdaki rolünü incelerken güç, iktidar ve eşitsizlik ilişkilerine ve bunların sosyal grup üyeleri tarafından metin ve konuşma yoluyla nasıl yeniden üretildiğine ya da karşısında durulduğuna odaklanmaktadır.

Fairclough ve Graham eleştirel söylem analizinin, dili, söylem olarak çözümlediğini ifade etmektedir. Yani dili diğerleriyle diyalektik olarak ilişkili toplumsal sürecin bir parçası olarak görmektedirler. Eleştirel söylem çözümlemesi, sosyo-ekonomik sistemlerin baskınlık, sömürü ve insandışılaştırma üzerine kurulduğunu ve bu sistemler içindeki çelişkilerin nasıl bunları ilerlemeci ve özgürlükçü doğrultularda dönüştürme potansiyeli olduğunu gösteren eleştirel toplumsal bilimlerle aynı ilgi alanını paylaşır (2003, s. 188). Fairclough'a göre eleştirel söylem analizi dilsel, söylemsel sömürü ve tahakküm biçimlerinden bir kısmını ortaya çıkarmanın yanında eleştirel bir dil farkındalığı geliştirmeyi de görev edinmiştir. Söylem analizi, metin analizlerinin bir dizi sosyal ve kültürel uygulama ve sürecin sosyal bilimsel analizinin önemli bir parçası olması gerektiğini iddia etmektedir. Metinsel analiz, dilbilimsel analiz ve metinlerarası analiz olarak iki farklı ve tamamlayıcı analiz biçimi içermektedir (1995, s. 185-186). Metinlerarasılık kavramı ile kast edilen her metin ve metin okumanın diğer metin ve metin okumaları ilişkisiyle var olduğudur. Buna göre metin ve metni okuma bağımsız ve kendi içinde kapalı bir sistem değildir. Metinlerarasılık bir metnin anlamıyla kendi başına var olmadığını aksine diğer şifreler ve metinler ağı içinde anlamlılaştığını anlatır (Erdoğan ve Alemdar, 2010, s. 306). Fairclough, eleştirel söylem çözümlemesinde ana unsur olarak değişimi ve özgün bir metnin diğer metinlerin öğelerine ve söylemlerine nasıl odaklandığını incelemektedir. Somut dil kullanımı, farklı söylemlerden unsurları birleştirerek bireysel söylemleri ve böylece sosyal ve kültürel dünyayı değiştirebilir. Böylelikle metinlerarasılık analiziyle hem yeni unsurların ortaya koyulmadığı söylemlerin yeniden üretimi hem de yeni söylem bileşimleriyle oluşturulan söylemsel değişimler incelenebilmektedir (Jorgensen ve Phillips, 2002, s. 7). Ancak metin analizi eleştirel söylem analizinin sadece bir parçasıdır. Eleştirel söylem analizi, metnin biçimsel özelliklerine odaklanan tanım aşaması, metin ve etkileşim arasındaki ilişkinin yorumlandığı yorum aşaması ve etkileşim ile sosyal bağlam arasındaki ilişkinin açıklandığı açıklama aşamasından oluşmaktadır (Fairclough, 1996).

Eleştirel söylem analizi açıklanan bu özelliklerinden dolayı çalışmaya uygun yöntem olarak seçilmiştir. Çalışmada, Fairclough'un özellikle metinlerarasılık kavramından hareket edilmiş, tanım, yorum ve açıklama aşamaları ile incelemeler yapılmıştır. Ayrıca, vanDijk'in eleştirel söylem analizi içerisinde oluşturduğu ideolojik çözümleme kategorilerine (aktör tanımı, kurbanlaştırma, dramatikleştirme, abartma, metafor, insancılık, örtüklük/ima, yasadışılık, ironi, genelleştirme, yasallık, mağduriyet...) (2003, s. 79-108) göre de analizler yapılmıştır. Bu kategoriler hem ırkçı söylemi hem de karşıt söylemi irdelerken kullanılmıştır. Corrigan'a (2008, s. 122) göre, ideoloji çerçevesinde ele alınan eleştirel değerlendirmede, her kültürel ürün ya da yaratı, örtük veya aşıkâr biçimde, dünyanın ne şekilde ele alındığına ya da alınması gerektiğine, bu dünyanın içerisinde kadın ve erkeklerin birbirlerini nasıl görmesi gerektiğine dair görüşler içermektedir. Örneğin giydiğiniz giysiler toplumsal değerleri gösterir, tıpkı izlediğiniz filmlerin toplumsal değerler ifade etmesi gibi. Bir filme, ideolojik yönden yaklaşan eleştirmen, belirli bir filmde yer alan değerlere katılsın ya da katılmasın, bu filmlerin hiçbir zaman dünyayı masumane bir biçimde değerlendirmedeğini ve doğal olarak değerlendirilen toplumsal ve kişisel değerlerin incelenmesi gerektiğini savunur.

Bulgular ve Yorum

Önyargı ve Ayrımcılığın İrkçilikte Buluşması

Önyargı ve ayrımcılık günümüzde, uluslararası toplumun duyarlılığının ve bilgi birikiminin artmasına rağmen devam etmektedir. Etnik köken, din, dil, dünya görüşü ya da cinsiyet temelli yapılan ayrımcılıklar tarihe utanç sayfaları eklemektedir. Ayrımcılığın en eski görünümünden birisi olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, tarih boyunca kölecilik, etnik temizlik, soykırım, katliam, zorunlu göç ettirme, aç bırakma, tecavüz gibi farklı şiddet biçimleriyle birlikte günümüze kadar devam etmiştir (Çelenk, 2010, s. 211-212).

Dizinin konusunun geçtiği, Avrupalılar tarafından keşfedilen Amerika kıtası toprakları, Avrupalıların özellikle Afrika kıtasındaki sömürgelerinden getirdikleri insanların köle olarak kullanıldığı ve her türlü insanlık dışı muameleye maruz bırakıldıkları bir yer olmuştur. Geniş toprakları işlemek, demir yolu yapımı,

ticari mal olarak alınıp satılmak, ordu içinde yer alıp en kanlı savaşlarda öne sürölmek bu insanlara yapılan zulüm ve işkencelerden bazılarıdır. Farklı ırklardan olan Amerikalılarla karşılaştırıldıklarında siyahilerin maruz kaldığı ayrımcılık net bir şekilde gözler önünde bulunmaktadır. Örneğin, kölelikleri sonlandırıldıktan ve bazı haklar kazandıktan sonra bile siyahilere beyazlarla aynı bölgede yaşama hakkı verilmemiştir. Sağlık, iş, eğitim ve toplu taşıma araçlarının kullanımı konusunda bile ayrımcılığa uğrayan siyahi Amerikalılar ya hiç hizmet alamamış ya da çok kötü koşullara maruz bırakılmışlardır (Mızrak, 2017, s. 1-2).

Elbette bu durum günümüzde birtakım olumlu değişim ve dönüşümlere uğramıştır. ABD hukuk sisteminde ve BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ırkçılık ve ayrımcılığa karşı çeşitli düzenlemeler yapılmış ve pek çok adımlar atılmıştır. Hatta 2008 yılında ABD tarihinde ilk kez, bir siyahi olan Barack Obama Başkan olarak seçilmiş ve iki kez göreve gelerek sekiz yıl başkanlık yapmıştır. Öte yandan toplumun belirli kesimlerine ve devlet politikalarına nüfuz eden ırkçı ayrımcı söylemlerin ve düşüncelerin tam olarak terk edildiğini söylemek imkânsızdır. Bunu zaman zaman basına yansıyan siyahilere karşı polis şiddeti olaylarında da görmek mümkündür.

When They See Us'ta da olayların fitilini ateşleyen polise gelen tecavüz ihbarından sonra polis direkt parka gitmekte ve rastlantısal bir şekilde parkta eğlenmek için bulunan siyahi çocukların arasından bazılarıyı yaka paça yakalamaktadır. Olay yeriyile alakasız yerlerden toplanan çocuklar sorguya alınmaktadır. Dedektifin "Dün akşam parkta olan her siyahi genç şu an hayat mücadelesi veren kadının tecavüz olayında şüphelidir" sözleri henüz olayla ilgili herhangi bir kanıt ya da tanık olmamasına rağmen önyargılı bir biçimde sadece siyahi gençlere odaklanıldığını göstermektedir. Suçu siyahilerin işleyip işlemediğine dair hiçbir veri olmamasına karşın parkta beyaz bir Amerikalının bulunup bulunmaması dahi sorgulanmamaktadır. Bu söylemde vanDijk'ın ideolojik çözümleme kategorilerinden *genelleştirme* stratejisi ön plana çıkmaktadır. van Dijk'a (2003, s. 90) göre genelleştirme, somut olaylar veya eylemlerin genellenmesi, olasılıkla soyutlanması ve dolayısıyla da iddianın bir yandan daha da genişletilmesidir. Böylece iddia daha genele uygulanabilir hale getirilmektedir. Parka eğlenmek ve "çalgınlık" yapmak için giden bu gençlerin suçluluğu sorgudan önce kesinleşmiştir. Çocukların suçluluğuna inanan dedektifin "Biz de bu hayvanları aile mahkemesine verip salmayı düşünüyorduk" sözleri akıllara Fannon(2016, s. 24)'un, "siyah insan, insan değildir" sözünü getirmektedir. Bu sözlerde vanDijk'ın ideolojik çözümleme kategorilerine göre *metafor* stratejisinin kullanıldığı görölmektedir. vanDijk'e göre, soyut, yeni ya da karmaşık duygular metaforlar ile somut hale getirilebilir. Bu metaforların çoğu olumsuzdur ve amaç ötekini olumsuz olarak tanımlamaktır. Bu özellikle sığınmacılara ya da belli etnik gruplara yönelik açık açık aşağılama biçimlerinden biridir (2003, s. 88-89). Burada özelde gözaltına alınan çocuklar, genel olarak ise siyahiler hayvan metaforuyla tanımlanmıştır.

Sorgu sonrası aynı odaya alınan çocuklar konuşurken Kevin karakterinin "Bize niye böyle davranıyorlar?" sorusuna karşılık Raymond'un "Bize başka türlü nasıl davranıyorlar ki?" cevabı gündelik hayatın her alanında karşılaştıkları ötekileştirmenin altını çizmektedir. vanDijk (2003, s. 52)'e göre, günlük hayattaki ırkçılığın tipik özelliği bunun azınlık grubun başına sürekli gelmesidir, bu nedenle adaletsizlikler birikir ve böylelikle baskı haline gelirse de büyük bir psikolojik ve toplumsal stres sistemi durumuna gelmektedir. Bu usta şekilde yapılan ırkçılığın doğası öyle normalleşir ve doğal bir duruma gelir ki olduğu gibi kabul edilmesi gerekirmiş gibi görünür. İrkçi hakaretler, şakalar, tacizler ve marjinalleştirme öylesine yaygındır ki sadece çok daha açık, daha göze çarpan ve daha aşırı olan ırkçılık dikkat çekmekte ve ayıplanmaktadır.

Çocuklardan Raymond'un şartlı tahliye olup hapisten çıktıktan sonra uyuşturucu suçuyla tekrar yakalanmasının ardından söylediği, "Ben vatandaş değilim. Vatandaş olmamı istemiyorlar." sözleri devlet tarafından vatandaş gibi görülmediklerini, ötekileştirmeye maruz kaldıklarını açık bir biçimde göstermektedir. Bu noktada vanDijk'ın (2003, s. 92) *insançılık* kategorisine göre bir biz ve öteki ayrımı yapıldığı söylenebilir. Bu kategoride, insan haklarını ihlal veya göz ardı edenlerin eleştirildiği, genel kural ve değerlerin herkes için uygulanması gerektiği ifade edilmektedir. Mahkemede çocuk avukatlarından birinin yaptığı savunma sırasında, delil olarak kullanılan kasetlerle ilgili olarak "gözleri bağlı Adalet Ana'nın bile görebileceği ırkçı fikirler var" sözcükleri ile siyahilere karşı adaletin işlemediği, adalet organının bile ırkçılık yaptığı belirtilmiştir. Gözleri bağlı adalet ana söylemi yine vanDijk'ın ideolojik çözümleme kategorilerinden *metafor* ile açıklanabilmektedir. Bu kez karşıt söylem tarafından bir metafor tercih edilmiştir. Adaletin gözlerinin bağlı olması onun adil olabilesini, kimseye herhangi bir inisiyatif tanımamasını ifade etmektedir. Burada adalet organının gözleri bağlı bir şekilde yani objektif olarak baktığı takdirde bu ırkçı fikirleri apaçık görebileceği belirtilmektedir. Yusef'in olanlar karşısında "bu hiç adil değil" sözlerine karşılık

annesinin alaycı bir tavırla “adil mi?” şeklinde cevap vermesi de yine siyahilere karşı adil olunmadığının ve bunun artık kanıksandığının göstergesi şeklindedir. Bu noktada vanDijk’ın ideolojik çözümleme kategorilerine göre, *örtüklük/ima* stratejisi kullanılmıştır. vanDijk’a (2003, s. 93) göre örtüklük stratejisiyle ifade edilen, konuşmacıların birçok bağlamsal neden sebebiyle bildikleri ya da inandıkları her şeyi söylemelerine gerek yoktur. Söylemin büyük bölümü örtük kalır ve dinleyicilerin zaten sahip oldukları düşünülen bilgi açıklamaya gerek duyulmaz. Bu sahnede de “adil mi?” sözlerinin ucu açık bırakılmış ve örtük olarak zaten adaletin bulunmadığı ima edilmiştir.

Çocukların avukatının DNA eşleşmesinin olmadığını belirterek “somut kanıt yok, tüm bu dava yasa dışı” sözleriyle ırklarından ötürü önyargı ile gözaltına alınan çocukların yasa dışı bir muameleyle karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Bu replik vanDijk’ın (2003, s. 94)ideolojik çözümleme kategorilerinden *yasadışılık* ile açıklanabilmektedir. Yasadışılık stratejisi, olumsuz ötekini sunma ve özellikle de suçlaştırma stratejisinin bir parçasıdır. Bu genellikle ırkçı söylemleri meşrulaştırmak için kullanılırken, bu sahnede karşıt söylemin kullandığı bir strateji olarak karşımıza çıkmıştır.

Yine başka bir sahnede çocukların avukatlarından birinin savcıya “lütfen hapse tkmaya can attığın bu çocuklara bir iyilik yap ve adil bir dövüş sağla. Bundan böyle sadece adil bir dövüş, tek istediğimiz bu” sözleri adil bir yargılama sağlanırsa zaten bu çocukların masumiyetinin kanıtlanacağını göstermektedir. Adaletten öylesine ümit kesilmiştir ki avukat bile sadece adil bir yargılamanın peşine düşmüştür.

Devletin Baskı Aygıtlarında Şiddet ve İrkçılık

Devlet aygıtı ya da devletin baskı aygıtı kavramı, dar anlamıyla hukuki pratiğin gereklerine ilişkin olarak zorunluluğu ve varlığı tanınan özelleşmiş aygıtı ifade etmektedir. Yalnızca polis, mahkemeler, hapisaneler değil aynı zamanda polis ve uzmanlaşmış yardımcı birliklerin olaylarla baş edemediklerinde son noktada ek bir baskı gücü olarak doğrudan doğruya müdahale eden ordu ve bütünün üzerinde, devlet başkanı, hükümet ve yönetimi de kapsamaktadır. Baskı kelimesi, en son durumda söz konusu devlet aygıtının zor kullandığını belirtmektedir. Devletin baskı aygıtı fiziksel baskı da dâhil olmak üzere kendi adına baskıya öncelik verirken ideolojinin de ikincil bir işlevi bulunur. Örneğin ordu ve polis hem uygarlıklarını ve yeniden üretimini sağlamak için hem de dışarıya sundukları değerler ile aynı zamanda ideolojik bir vasfı da taşımaktadır (Althusser, 1994, s. 27-35)

Dizide en çok dikkat çeken şey, devletin baskı aygıtlarından birini temsil eden polislerin çocuklara uyguladığı fiziksel ve psikolojik şiddettir. Kevin karakterinin parkta polislerden kaçarken bir polis tarafından yakalanıp darp edilmesiyle başlayan fiziksel şiddet sahneleri sorgu esnasında da devam etmektedir. Antron isimli çocuğun sorgulanması esnasında babasının polis tarafından çalıştığı iş yerine sabıkalı olduğunun bildirileceği şeklinde tehdit edilmesi polisin uygulamış olduğu bir şiddet şeklidir. Bu tehdit sonrası babanın Antron’a, “Tron, bu polisler canımıza okuyacak. Bak, polis bir şeyi isterse bunun için her şeyi yapar. Bize suç atarlar, bizi hapse tıkarlar, bizi öldürürler. Oğlumu öldürmelerine izin vermeyeceğim” sözleriyle polisin bir siyahi tarafından algılanış biçimi gözler önüne serilmiştir. Bu sahnede yine yasadışı bir uygulamanın işaret edilmesiyle *yasadışılık* stratejisinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Yusef’in annesinin karakola geldiğinde “Bir çocuğu yanında velisi ya da avukatı olmadan bu adamlarla saatlerce bu odada tek başına bıraktınız” sözleri ise çocuklara uygulanan psikolojik şiddeti göstermektedir. Bu sahnelerde ayrıca *insancılık* kategorisi de ön plana çıkmaktadır. İnsancılık, (vanDijk, 2003, s. 92), insan haklarını savunucu söylemlerde bulunma, bu hakları ihlal edenleri eleştirme ve özellikle dezavantajlı tarafa insanca davranılması için genel kurallar ve değerler oluşturulmasıdır. Yukarıdaki replikte hem yasadışı hem de insan haklarına aykırı bir eylemde bulunulduğu ifade edilmektedir.

Çocuklar, aileleri ve avukatları olmadan hem psikolojik hem de fiziksel olarak zor şartlar altında gerçekliği olmayan ifadeler vermeye zorlanmışlardır. Burada sistematik ve kurumsal bir ırkçılık olduğu görülmektedir. Giddens (2012, s. 540)’a göre, kurumsal ırkçılık, ırkçılığın toplumdaki sistematik yapılara etki ettiği fikridir. Bu fikre göre polis, sağlık hizmetleri ve eğitim sistemi gibi kurumların hepsi belirli grupları kayırırken belli gruplara da ayrımcılık yapmaktadır. Dizideki bu sahnelerde kurumsal ırkçılığın ne denli keskin bir şekilde yapıldığı görülmektedir.

Dizideki önemli sahnelerden birisi Korey Wise isimli 16 yaşındaki çocuğun polis ve dedektifler tarafından dövülmesidir. Olaydan haberi bile olmayan çocuk birdenbire yumruk darbeleriyle tehdit edilmeye başlanır. Korku ve endişe mimiklerinden anlaşılan ve ağlayan çocuk, şiddet yoluyla istenilen yönde ifade vermeye zorlanır. Korey Wise 16 yaşında olduğu için yetişkin hapisanesine gönderilir ve hapisanede de yoğun şiddete maruz kalır. Dizinin son bölümünün büyük kısmı Wise’in uğradığı şiddeti

yansıtmaktadır. Somay (2004)'a göre ötekine yönlendirilen şiddet ve nefretin psikanalitik açıdan bir karşılığı bulunmaktadır. İnsanların her biri uygar varlıklara dönüşürken içindeki şiddet, cinsel arzu gibi “uygarlığa iyi gelmeyen şeyleri” bastırmak, içeriye tıkmak durumunda kalmaktadır. Ancak bunlarla yaşayamadığı için de dışarıya bir yere yansıtmak gerekir ve ötekinin bulunmasıyla bu gerçekleşir. Bu cinsel, sınıfsal ya da ırksal bir öteki olabilir. Çoban (2009, s. 66)'a göre ırkçılığın kullandığı araçlardan en önemlisi şiddettir. Irkçılık düşünsel bir programı ve ilkeleri olmadığı için kendini ifade edebileceği tek imkânı şiddette bulur. Bu şiddet söylemsel olabileceği gibi fiili de olabilmektedir. Dizinin bu sahnelerinde de ırksal ötekine yöneltilen nefret ve şiddet ön plana çıkarılmış, kurumsal ırkçılığın ne şekilde uygulandığı gösterilmek istenmiştir.

Medyadaki Irkçılık: “Düşmanları Beyazlardı”

Dizide medya olayların ırkçı bir şekilde kamuoyuna sunulmasında ve köpürtülmesinde oldukça dikkat çekici bir rol almıştır. İkinci bölüm, haber masasında haber yazan bir muhabirin okuduğu haberle başlamaktadır. Haberi, “Bir senaryo olmadığı için ayrıntıların önemi yoktu. Uyuşturucu, sosyal yardım, silah, bıçak, kayıtsızlık ve cehalet dünyasından geliyorlardı. Yetimler diyarından geliyorlardı. Fakirlerin vahşi muhitinden geliyorlardı ve ortak öfke ve gençliğin verdiği enerjiyle hareket ettiklerinden filmlerdeki vahşi sokak görüntüleri akıllarından çıkmıyordu. Tek bir amaçları vardı; kırmak, yaralamak, soymak, durdurmak, tecavüz etmek. Düşmanları zenginlerdi” şeklinde okuyan muhabir, “vurgu için fazlası lazım” diye belirttiğinde, yanındaki kişi vurgu katmak için, “düşmanları beyazlardı” ifadelerini habere eklemektedir. Böylece haber üretiminde, tamamen siyahileri ötekileştirici, dışlayıcı, aşağılayıcı bu dille bir nefret söylemi oluşturulmaktadır. Siyahiler cehaletle, vahşilikle, fakirlikle, öfkeyle ilişkilendirilmektedir. Burada vanDijk'in *genelleştirme* ve *yasadışılık* stratejilerinin baskın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Öne çıkan diğer bir strateji ise *kutuplaşma*dır. Kutuplaşma, (vanDijk, 2003, s. 102), dostlar ve müttefiklerin bir tarafta, düşmanların diğer tarafta olduğu durumlar gibi, iyi ve kötü sınıflandırması, bunlar arasında açık bir zıtlığın oluşturulmasıdır. Uyuşturucu, tecavüz, soygun gibi suçlarla temsil edilen siyahilerle beyaz Amerikalılar düşman olarak gösterilmektedir. Beyazlar için bir düşman yaratılmakta ve bu düşmanın suç ve kötülük dünyasından geldiği sunulmaktadır. Ayrıca henüz ortada bir kanıt olmamasına rağmen medya suçu kesinleşmiş biçimde bu çocukların işlediği yönünde haberleştirmiştir. Repliklerde ayrıca ideolojik çözümlene kategorilerinden *abartma* stratejisi de göze çarpmaktadır. Abartma, (2003, s. 93), anlamın niteliğini artırmak amacıyla yapılan söz oyunlarıdır. Bu nedenle, olumsal kendini sunma ve olumsuz ötekini sunma kapsamında ötekilerin sözde kötü eylemleri ya da özellikleri abartılı bir şekilde ifade edilmektedir. Bu strateji içerisinde yukarıdaki repliklerde olduğu gibi yine metaforlardan da yararlanılmaktadır.

Dizide geçen diğer bir haberde ise “Siyahi toplumun bazı üyeleri tutuklamaların ırk temelli acele bir karar olduğu görüşünde, bunun ırkçı olduğunu söylüyor. Bense sokaklarda protestolar başlamadan mahkemede karar verilsin diyorum.” ifadeleri yer almaktadır. Bu sırada görüntüde satranç tahtasında beyaz piyon siyah piyonu alt etmektedir. Haberdeki ırkçılık söylemi, dizide beyaz piyonun siyahı alt etmesiyle özdeşleştirilerek verilmiştir.

Dizide en çok sansasyon yaratan sahnelerden biri ise dizi yayınlandığı dönemde ABD Başkanı olan Donald Trump'ın 1989'da iş adamı iken Central Park olayı gerçekleştikten sonra, konuyla ilgili medyaya yaptığı açıklamaların kullanıldığı sahnedir. Donald Trump, “bu kızı kaçırıp ona acımadan tecavüz edenlerden nefret ettiğime inanabilirsiniz. Buna inanın.” sözleriyle ekranlara gelmekte, sonrasında Trump'ın New York'ta dört gazeteye tam sayfa ilan verdiği belirtilmektedir. Tam sayfa ilanda, “idamı geri getirin, polisimizi geri getirin” yazmaktadır. Aleyhine hiçbir somut kanıt bulunmadan hapse gönderilen çocuklar için idam istemekte ve bunu böyle bir nefret söylemiyle dile getirmektedir. İdam gibi insanlık dışı bir ceza biçimi önermekte ve medya bunu tam sayfa şekilde yayınlatabilmektedir. Bu söylem, bu insanların siyahi olmalarının verdiği rahatlıkla kolayca kendine medyada yer bulabilmektedir. Doğanay (2018, s. 24)'a göre, gündelik hayata işleyen ayrımcı ve ırkçı yargıların normalleştirilmesinde medyanın oynadığı rol, gerçekte onun yaygın rızanın üretilmesinde gerekli olan sembolik kaynakların kontrolünü sağlamasıyla ilişkilidir. Bu kontrol gücü, medya şirketlerinin haber değeri atfetme eylemlerinde, haber kaynakları, politik ve ekonomik güç gruplarıyla ilişkilerinde, istihdam politikalarında ve profesyonel haber üretim sürecinde hegemonyanın üretilmesinde aracı olan tercihlerin baskınlığı anlamına gelmektedir. Liberal medya kuramlarındaki “yansızlık” iddiasının haber medyası tarafından sunulanların “gerçeğin ta kendisi” olduğu söylemsel düzeyde sürekli yeniden üretilmesinden dolayı, ayrımcı söylemlerdeki önyargılar ve damgalamalar iddia edilen gerçekliğin muhtemel bir parçası gibi sunulmaktadır. Trump, medyayla ilişkileri sayesinde idam gibi bir söylemi bile medyada normal bir söylem olarak yayınlayacak ilişkilere sahiptir ve medya burada yansızlık iddiasından tamamen uzaklaşmıştır.

Yusef'in annesi ve onun arkadaşı tv izlerken yine Donald Trump'ın görüntüleri ekrana yansımaktadır. Trump, "Bazen bir siyahi şu veya bu konuda avantajlı olmadığını düşünebilir ama aslında günümüzde harika bir... Bir kez şöyle dedim, kendim bile bugün başlayacak olsam iyi eğitilmiş bir siyahi olmak isterdim. Çünkü bugün gerçekten çok avantajlı olduklarını düşünüyorum" Yusef'in annesi Sharone Salaam "siyahi de ne?", arkadaşı, "bilmiyorum ama haklı olabilir, bazen insan kendine soruyor bu ülkede beyazlar ne zaman rahat yüzü görecektir?" şeklinde konuşmalar geçiyor. Burada *ironi* yoluyla Trump'ın söyledikleri eleştirilmekte ve siyahilerin ötekileştirildiği ve ayrımcılığa maruz bırakıldığı ima edilmektedir. İroni, (vanDijk, 2003, s. 96), suçlamalar açıkça yapılmadığında etkili bir şekilde kullanılmaktadır.

Sharone Salaam, "oğlum öldürmek istiyorlar, o şeytan, o şeytan oğlum öldürmek istiyor" diye Trump'ın idam söylemini hatırlatmakta ve Trump'ı şeytan metaforuyla nitelendirmektedir. Dizide bu sahneyle yayın döneminde ABD Başkanı olan Donald Trump'ın yıllar önceki bir olayda sergilediği yanlı ve ırkçı tutumunun unutulmadığı ve Trump'ın ırkçı bir başkan olduğu iması yapılmaktadır. Sistemdeki ırkçı, önyargılı ve ayrımcı tutumlar bu sahneyle eleştirilmektedir. Bu sahne basına da yansımış çeşitli tartışmalara neden olmuştur.

İkinci bölümde, çocukların davalarının olduğu gün, adaletsiz yargıyı ve medyayı protesto etmek adına toplanan çoğunluğu siyahilerden oluşan kalabalıkta "sıradaki oğlum mu?", "siyahi gençleri korumak için buradayız" sloganları dikkat çekmektedir. Kendisine mikrofon uzatılan eylemciler, "Aileler ve toplumumuzdaki çoğu insan için büyük bir adaletsizlik olduğunu belirtmek üzere buradayız. Reşit olmayan o gençler ailesi olmadan sorgulandığında ve polis ve savcılar tarafından bizi bugün bu noktaya getiren sahte itiraflarda bulunmaya zorlandığında bu adaletsizlik gerçekleşti." sözleriyle *insancılık* ve *yasadışlık* kategorilerinde söylemlerde bulunmaktadır.

Eylemcilerden bir tanesi, "Çuvallayan beyaz basını suçlamak için buradayız, bunu düzgünce araştırma konusunda çuvalladınız. Doğru soruları sormada çuvalladınız, size bir hikâye anlatıldı ve buna kanıyorsunuz. Biz buraya hikâye için gelmedik, gerçekler için geldik, doğrular için. Gerçek, bu çocukların kurt sürüsü olmadığıdır." şeklinde konuşmaktadır. Burada basının da tıpkı adalet gibi tarafsız olmadığı, sorgulamadığı, araştırmadığı, bu çocukları kanıtsız yaftaladığı ve suça ortak olduğu protestocuların ağzından gündeme getirilmiştir. Basının olayları aktarmada yanlı davrandığı ve "çuvalladığı" belirtilmiş, medya bu sahne yoluyla eleştirilmiştir. Raymond'un babasına duruşmaya geldiği sırada bir muhabirin "İnsanların çocuğunuza tecavüzcü demesine ne diyorsunuz" sözleri babanın "niye bu saçmalığı tekrarlıyorsun? Neler çektiğimizi bilmiyorsun, oğlum masum, onu tanıyorsun, onun hakkında varsayımda bulunma" sözleri ile muhabirin yanlı tavrı ve durum eleştirilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Dijital yayın platformları günümüzde oldukça yaygınlaşmış, sinema filmleri, televizyon dizileri gibi ticari ve ideolojik ürünlerin bulunduğu mecralar durumuna gelmiştir. Son yıllarda Netflix gibi platformların zaman ve mekân problemlerini ortadan kaldırması, farklı görüşlerden, çeşitli ülkelerden görece çoksesli içerikler sunması gibi nedenlerle kullanıcılar daha çok bu mecralara yönelmiştir. Artan talep, platformların kendine has dizi ve filmler üreterek sektörde daha kalıcı hale gelme amacını körüklemiştir. Çalışmada eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenen *When They See Us* isimli mini dizi de Netflix'de yayınlanmış ve ırkçı ideolojinin söylemsel ve eylemsel düzeyde nasıl üretildiğine bir bakış açısı geliştirmiştir. CNN Türk'ün haberine göre, olayda yer alan savcılardan Linda Fairstein için dizi yayınlandıktan sonra yüz binin üzerinde imza toplanmış ve eski savcı bulunduğu iki dernekten istifa etmek zorunda kalmıştır. Hatta eski savcının yaptığı kitap anlaşmaları bile dizi sonrası yayınevi tarafından iptal edilmiştir ("ABD'de olay yaratan", 2019). Dizi bu yönüyle toplumda ırkçılık konusunda farkındalık oluşturma noktasında öneme sahiptir. Son yıllarda siyahilere yönelik şiddet ve kurumsal ırkçılık tekrar gündeme gelmiştir. Kamuoyunda siyahiler için çeşitli eylemler yapılmış, sosyal medyada "blacklivesmatter" gibi hashtaglar oluşturulmuştur. Halen devam eden ırkçı politikalar arasında dizi ABD'deki ırkçı ayrımcı politikaları göstermesi bakımından önemlidir.

Günümüzde neredeyse her ülkede ve milletlerarası kurumda ırkçılık konusunda pek çok yasal düzenlemeler bulunsa da hem toplumun hem de kurumların bilinçaltında ırkçılığın tam olarak aşamadığı bir gerçektir. Bunun nedeni, Wallerstein (1993, s. 45)'e göre, bizim ırklar ya da ulusal, etnik, dinsel gruplar diye isimlendirdiğimiz bu şeyleşmiş varlıkların kesin sınırlarını çizirken geçmişin sürekliliğini esas alan iddiaları bir şekilde bugüne uyarlanmış bir esneklikle birleştirmesidir. Geçmişle bağın sınırları esnek bir şekilde olduğu için, bugünkü sınırların sürekli yeniden çizilmesiyle ırksal, etniksel, dinsel, ulusal grup ya da cemaatlerin yaratılması sürekli olarak yeniden yaratılması şekline gelmiştir. Dolayısıyla bu gruplar her zaman vardır, her zaman bulunurlar ancak her zaman aynı değildirler. Bazı gruplar yok olmakta, bazıları

birbiriyle birleşmekte, bazıları parçalanmakta, bazıları ise yeni doğmaktadır. Fakat her zaman “zenci” olan birileri mutlaka bulunmaktadır. Eğer ortada hiç siyah yoksa ya da yetersiz sayıdaysa, bu rol için “beyaz zenciler” icat edilebilmektedir.

When They See Us isimli dizi, ABD’de 1989 yılında gerçekteşen ve suçun kurumsal ırkçılık politikalarıyla beş gencin üzerine atıldığı bir tecavüz olayını anlatmaktadır. Dizi, gerçek bir olayı ele alması ve o dönemde bir iş adamı olan eski ABD Başkanı Donald Trump’ın nefret söylemlerini de ekrana getirmesi açısından önemlidir. Bu şekilde hem ırkçı söylem ve politikalar hem de dizinin yayına girdiği dönemdeki Trump iktidarı eleştirilmiştir. Dizide, vanDijk’in ideolojik çözümleme kategorilerine göre, yasadışı, abartma, ironi, örtüklük/ima, genelleştirme, insancılık, metafor, kutuplaşma gibi stratejilerle ırkçı söylem ve karşıt söylemin üretildiği görülmüştür. vanDijk(2019, s. 285)’e göre, ırkçı ideolojiler ve özellikle onların popüler biçimleri, çok sayıda önemli kurum ve örgüt tarafından sürdürülmektedir. Aşırı partiler, düşünce kuruluşları, popüler basın, ırkçı broşürler, marjinal fakat etkili ırkçı akademisyenler ve onların yayınladıkları çalışmalar ırkçılığın yeniden üretim sürecine dahil olan kurumsal faktörler arasındadır. Dizide de medyanın ırkçı söylem ve pratikleri dikkat çekici unsur olarak kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan eleştirel söylem analizi yöntemiyle bu ırkçı söylem ve pratikler irdelenmiş, dizinin devlet kurumlarının yanında medyayı da ırkçılığın yeniden üretilmesinde önemli bir araç olarak sunduğu ortaya konmuştur.

Etik Beyan

“*İrkçi İdeolojinin Söylemsel ve Eylemsel Düzeyde Üretimine Bir Ayna: When They See Us Dizisi Üzerine Bir İnceleme*” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahriyat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu çalışmada söylem analizi yöntemi ile veriler toplandığından, etik kurul kararı zorunluluğu bulunmamaktadır.

Kaynakça

- ABD’de olay yaratan dizi 'When They See Us'ın yayınlanmasının ardından istifalar peş peşe, (9 Haziran 2019), Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/dunya/abdde-olay-yaratan-dizi-when-they-see-us-in-yayinlanmasinin-ardindan-istifalar-pes-pese?page=10>
- Akıncı, S. ve Başer, E. (2020). Reklamdan Kaçınma Bağlamında Geleneksel ve Modern Film İzleme Ortamlarının Genç İzleyiciler Üzerinden Karşılaştırılması: Netflix ve Sinema Salonları Örneği . *Erciyes İletişim Dergisi* , 7(1) , 473-486, DOI: 10.17680/erciyesiletisim.622176
- Althusser, L. (1994). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çev.Y. Alp ve M. Özışık). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Armes, R. (2011). *Üçüncü Dünya Sineması ve Batı*. (Çev.Z. Atam). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Aziz, A. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara : Nobel Yayın Dağıtım
- Central Park Five: The true story behind When They See Us, (2019, 12 June), Erişim adresi: <https://www.bbc.com/news/newsbeat-48609693>
- Corrigan, T. (2008). Film Eleştirisi El Kitabı. (Çev. A. Gürata). Ankara : Dipnot Yayınları.
- Çayır, K. (2012). Gruplararası İlişkiler Bağlamında Ayrımcılık. İçinde K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Edt). *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. (ss. 5-19). İstanbul : Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve Medya. İçinde B. Çaplı ve H. Tuncel (Edt). *Televizyon Haberciliğinde Etik*. Ankara: Fersa. 211-228.
- Çoban Keneş, H. (2011). İrkçi-Ayrımcı Söylemlerin Kurucu Öğeleri Olarak İnkâr Stratejileri. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 14(2), 71-98.
- Çoban, S. (2009). Medya, Milliyetçilik ve Öteki. İçinde B. Çoban (Edt). *Medya Milliyetçilik Şiddet*. İstanbul : Su Yayınları.
- Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul : Başlık Yayın Grubu.
- Diken, B. ve Lausten, C. B. (2010). Filmlerle Sosyoloji. (Çev. S.Ertekin). İstanbul: Metis Yayınları
- Doğanay, Ü. (2018). Ayrımcılık, Söylem ve Medya. İçinde Ü. Doğanay (Edt). *Ayrımcılığın Yüzleri*. Ankara: İHOP
- Erdoğan, İ ve Alemdar, K (2010). *Öteki Kuram*. Ankara: Erk Yayınları.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London and New York: Longman.
- Fairclough, N. (1996). *Language and Power*. New York: Longman
- Fairclough, N. (2003a). Söylemin Diyalektiği. (Çev.B. Çoban). İçinde B. Çoban ve Z. Özarlan (Edt) *Söylem ve İdeoloji*.(ss.173-184). İstanbul : Su Yayınları.
- Fairclough, N. (2003b). Dil ve İdeoloji (Çev.B. Çoban). İçinde B. Çoban ve Z. Özarlan (Edt) *Söylem ve İdeoloji*.(ss. 155-173). İstanbul : Su Yayınları.
- Fairclough, N.ve Graham, P (2003). Eleştirel Söylem Çözümlemecisi Olarak Marx : Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştirisi İle Bağlantısı. (Çev. Z.Özarlan ve B.Çoban). İçinde B. Çoban ve Z. Özarlan (Edt). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul : Su Yayınları.
- Fannon, F. (2016). *Siyah Deri Beyaz Maskeler*. (Çev.C.Koytak). İstanbul : Encore Yayınları.

- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (Çev.C.Güzel). İstanbul : Kırmızı Yayınları.
- Göregenli, M. (2012). Temel Kavramlar : Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. İçinde Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Edt). *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul : Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Horkheimer, M. ve Adorno, T. W. (2014). *Aydınlanmanın Diyalektiği*. (Çev. N. Ülner ve E.Ö. Karadoğan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- İnceoğlu, Y. (2013). Tartışmalı Bir Kavram Nefret Söylemi. İçinde M. Çınar (Edt). *Medya ve Nefret Söylemi*. Ankara : Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Jorgensen, M. and Phillips, L. J. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London , Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications
- Kirel, S. (2010). *Kültürel Çalışmalar ve Sinema*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Leslie, E. (2012). Adorno, Benjamin, Brecht ve Sinema. (Çev.E. Yılmaz).İçinde M. Wayne (Edt). *Sinemayı Anlamak-Marksist Perspektifler*. Ankara: De Kİ Basım Yayım.
- MacBean, J. R. (2006). Sinema ve Devrim. (Çev.E. Yılmaz). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Mızrak, B. (2017). Amerika'da Ayrımcı Politikalar ve Siyahi Mücadeleler Tarihi. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. Erişim adresi <https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/rapor-amerika-da-ayrimci-politikalar-ve-siyahi-mucadele-tarihi.pdf>
- Monaco, J. (2002). Bir Film Nasıl Okunur? Sinema Dili, Tarihi, Kuramı (Çev.E. Yılmaz). İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Netflix'in abone sayısı yılın 3. çeyreğinde 'Squid Game' ile beklenenden çok arttı, (2021, 20 Ekim) Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/netflixin-abone-sayisi-yilin-3-ceyreginde-squid-game-ile-beklenenden-cok-artti/2397109>
- Netflix'in hikayesi, Erişim adresi: <https://about.netflix.com/tr>
- Netflix, Kovid-19'un etkisiyle yılın ilk çeyreğinde abone sayısını 16 milyon artırdı, (2020, 22 Nisan), Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/netflix-kovid-19un-etkisiyle-yilin-ilk-ceyreginde-abone-sayisini-16-milyon-artirdi/1814029>
- Ryan, M., ve Kellner, D. (2010). Politik Kamera: Çağdaş Hollywood sinemasının ideolojisi ve politikası. (Çev. E. Özsayar,) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sarı, Ü. & Sancaklı, P. (2020). Küyerelleşmenin Dijital Platformların İçerik Tanıtımına Etkisi: Netflix Örneği . *Erişim İletişim Dergisi*, 7(1), 243-260. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.647463
- Somay, B. (2004). “Bülent Somay: İnsan Ötekiyle Doğar ve Devrimde Akıl Durur”. Söyleşi: Hamza Aktan, Birgün Pazar Eki, Erişim adresi: <https://www.metiskitap.com/catalog/interview/2917>
- Sözen, E. (1999). *Söylem : Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul : Paradigma Yayınları.
- vanDijk, T. (1991). *Racism and the Press*. Routledge : London and New York
- vanDijk, T. (1995). Aims of Critical Discourse Analysis. *Japanese Discourse*. 1 (1) 17-28. Erişim adresi: <http://discourses.org/OldArticles/Aims%20of%20Critical%20Discourse%20Analysis.pdf>
- vanDijk, T. (2003). Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım. (Çev.N.Ateş). İçinde B. Çoban ve Z. Özarslan (Edt). *Söylem ve İdeoloji*. (ss. 13-113). İstanbul : Su Yayınları.
- vanDijk, T. (2016). Racism in The Press. İçinde N. Bonvillain (Edt). *The Routledge Handbook of Linguistic Anthropology*. Routledge : London and New York
- vanDijk, T. (2019). *İdeoloji Multidisipliner Bir Yaklaşım*. (Çev.A. Demir). Ankara : Hece Yayınları
- Wallerstein, I. (1993). Kapitalizmin İdeolojik Gerilimleri :İrkçılık ve Cinsiyetçilik Karşısında Evrenselcilik. (Çev. N. Ökten). *İrk Ulus Sınıf Belirsiz Kimlikler* (Edt. E. Balibar ve I. Wallerstein). (ss.39-50). İstanbul :Metis Yayınları.
- Yılmaz, E. (2008). Sinema ve İdeoloji İlişkileri Üzerine. İçinde B. Bakır, Y. Ünsal ve S. Saliji (Edt). *Sinema İdeoloji Politika Sinemasal Yazılar 1*. (ss. 63-87). Ankara: Orient Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

The development of new communication technologies has caused many changes on daily life practices. One of them is the movie watching habit of the modern people. With the emergence of digital broadcasting platforms, it is seen that cinema and television viewers quickly adopt these platforms and add them to their daily routine. Digital broadcasting platforms have saved the audience from the trouble of going to the movie theater, removed the pressure of time and space, and removed the pressure to endure the commercials on television. In addition, it offers the audience the opportunity to watch productions with different views and thoughts, with its relatively diverse content. Therefore, the audience has been very willing to adopt these platforms, where they can access the content they want whenever they want, effortlessly, quickly and without ads. These platforms have assumed the cultural and ideological function of television series or movies, and have become a powerful tool in the production and reproduction of ideologies.

Netflix, which is known to have over 200 million subscribers, is one of the most popular among digital broadcasting platforms and one of the largest global reaches today. Founded in 1997 as a simple DVD company, Netflix is a digital broadcasting platform that has been adopted by the masses today. Netflix is an important tool that plays an active role in reproduction of ideologies that can reach wide

audiences. As it is known, every film is an ideological activity that is produced from the perspective of its creator and the way he perceives the world. Films generally act as an important tool in maintaining the dominant ideology in society and in establishing the mainstream thought. However, sometimes it can be the important means of protest to create an alternative to the dominant ideology, to put a stop to the adopted ideologies or to take a stand against the problems in the system. Especially in recent years, digital broadcasting platforms have a great impact on the increase in productions that try to create this alternative discourse. Digital broadcasting platforms allow productions with different views and ideologies to reach the masses, allowing for polyphony and ideological diversity.

Being the subject to many films over the years the ideology of racism caused by prejudice and discrimination in society has found its place in various forms and different productions. At its core, racism is an exclusionary ideology with positive self-presentation and negative other presentation. From the past to the present, racist behavior and policies that continue around the world have become the subject of various productions, especially in which the US-made black-white contrast is dominant, the movies in which blacks are associated with adverse concepts such as evil, crime, harassment, rape, illegality are today as in the past. However, in recent years, the number of films against discriminatory and racist ideologies created by digital platforms are increasing.

In the study, the Netflix series *When They See Us* published in 2019 mirroring the racist and discriminatory discourse in society has been examined. In the series, a real event taken place in the USA in 1989, known as the Central Park Incident is told about a rape crime that was blamed on 5 black young people. Black boys who went to the park that night to have fun were blamed because the woman who was beaten and raped in the park did not remember anything. Various racist discourses were used in the scenes in which institutional racism and the use of the media as a tool to froth racism were revealed. The critical discourse analysis method of Fairclough and van Dijk was applied in these discourses.

Critical discourse analysis is an important method used to conduct text and discourse studies in language, discourse and communication studies. Critical discourse analysis focuses on examining and uncovering many social inequalities such as sexism and racism, and focuses on the role of discourse in their reproduction. Because of this feature, the method was found suitable for the study and analyzes were made within the framework of the themes created. Accordingly, it was seen that state institutions and the media developed discourse in parallel with the reproduction of racism. In the series, the media broadcast is in support of racist ideology. Given that it also describes a real event, the series can be seen as a counter-stand against racist ideology and policies, a mirror to racism. In the analyzed series, it was observed that racist discourse and counter-discourse were produced with strategies such as illegality, exaggeration, irony, implicitness/implication, generalization, humanitarianism, metaphor, polarization, according to van Dijk's ideological analysis categories.